

**И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ
КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК
УНИВЕРСИТЕТИНИН
ЖАРЧЫСЫ**

**ВЕСТНИК
КЫРГЫЗСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. И. АРАБАЕВА**

ISBN 1654-5611

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРИЛИГИ

И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ
КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК
УНИВЕРСИТЕТИНИН
ЖАРЧЫСЫ

И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК
УНИВЕРСИТЕТИНИН ЖУРНАЛЫ

АТАЙЫН ЧЫГАРЫЛЫШ

"Кошумча билим берүүнүн интеллектуалдык, тарбиялык жана чыгармачылык потенциалын пайдалануу: тарыхы, теориясы жана практика" аттуу
эл аралык илимий-практикалык конференциянын

МАТЕРИАЛДАРЫ

2016

Бишкек

И. Арабаев ат. КМУнун Жарчысы. Илимий-педагогикалык периодикалык журналы. Атайын чыгарылышы.
2016, 183 б.

Жарыяланган макалалардын бардыгы эле редакциянын көз карашын билдирбейт

Журнал Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинен каттоодон өткөн.
Журнал Кыргыз Республикасында жана КМШ өлкөлөрүндө таркатылат

Редакциялык коллегия:

Т Абдырахманов, Т Чодураев, Э.Маанаев, Т Конурбаев, С.Мусаев, Г.Акнева, Ж.Байсалов,
Т Тургуналиев, М.Чоров, Э.Токсомбаева, Э.Каниметов, Ш.Алиев, Ч. Дуйшеналиев, А.Дуйшембиева,
Ж.Арзыматов, З.Алымкулов, Н.Айтбаева, Ф.Турдукулов, М.Ногаев, К.Тилекеев, Ш.Кадырова,
А.Абдраева, Б. Бакеева., С. Садыкова, Р. Кутанова., С.Дыйканов.

Журналдын атайын чыгарылышы "Кошумча билим берүүнүн интеллектуалдык, тарбиялык жана чыгармачылык потенциалын пайдалануу: тарыхы, теориясы жана практика" аттуу эл аралык илимий-практикалык конференциянын катышычууларынын тезистерин, илимий эмгектерин чыгарууга арналды.

Конференциядагы иштин жүрүшүндө илимий жана окуу мекемелеринин өкүлдөрү, жетекчилери, ММКлар катышышты.

Журнал жаш окумуштууларга, магистранттарга студенттерге бардык илимдин көйгөйлөрүнө кызыккандарга жана билим берүү тармактарына арналды.

ISBN 1654-5611

Мехмет Али Бейзагач Математиканы окутуу процессинде компьютердик технологияларды колдонуунун негизги максаттары жана багыттары.	87
Мусина Д.С. Современные тенденции формирования гражданско-патриотической компетентности педагогов дошкольного образования.	90
Новикова С.В. Психогимнастика, как средство преодоления ситуативной тревожности у детей дошкольного возраста.	93
Ногайбекова Б.С. Развитие логического мышления у детей 5-6 лет посредством математических занятий.	97
Огуз Орхан Окуучулардын таанып-билүү ишмердүүлүктөрүн өстүрүүдөгү интерактивдүү окутуу.	99
Огуз Орхан Интерактивдүү модулдук окутуунун технологиясы.	101
Оспаналиева Д.О. Организация работы преподавателя по дисциплине «Конструирование и моделирование одежды»	105
Оспаналиева Д.О. Формирование творческого потенциала личности в процессе обучения по предмету «Технология»	108
Панова О. Б. Дополнительная образовательная программа правового воспитания несовершеннолетних осужденных.	111
Райымбеков К.О. Изменение - главный драйвер дополнительного образования детей.	115
Рахимова Ж. Т Использование инновационных технологий в логопедической практике.	117
Рахимова Ж. Т Проблемы и пути решения подготовки педагогических кадров к работе с детьми со специальными нуждами.	120
Ризаева Р.Р. Сущность и специфика дополнительного образования детей в современной системе общего образования.	122
Рожков М.И. Реализация воспитательного потенциала дополнительного образования	126
Сариева А. Опыт и особенности развития японской системы дошкольного образования.	128
Сокурова Ж.К. Б. Асаналиевдин балдарга арналган ырларынын өзгөчөлүгү.	130
Сопубекова Н.Т Жашы жете электердин укук бузуу иштерин алдын алуу системасын башкаруу жана укуктук жөнгө салуунун ретроспективасы.	133
Сулайманова Ж.Н. Проектно-творческая деятельность – это одна из форм самостоятельной работы студентов.	136
Суходубова Н.А. Воспитание толерантности в условиях современной школы	140
Тесленко А. Н. Категория «Детское движение» как объект научного познания и сфера социально-педагогической деятельности	142
Тихомирова Е.И. Практика субъектно-личностного развития детей и подростков в учреждении дополнительного образования.	150
Токтогонова К. А. Ырчылык демди алуу	152
Трегубова Т.М. Формирование моделей компетенций в системе дополнительного образования.	155
Утуров К. Некоторые аспекты семантических процессов в языковой системе.	159
Файратов А. В. Основные направления работы практико-ориентированного психолога.	161
Чумакова И.А. Интегрированная комплексная логопедическая диагностика и коррекция речевых нарушений детей.	163
Чумакова И.А. Комплексная логопедическая диагностика и коррекция речевых нарушений детей.	165
Шамканова Г.Д. Кеп маданиятын калыптандыруу контекстинде дене тарбия көнүгүүлөрү.	168
Шамканова Г.Д. Кептин калыптанышынын баштапкы этаптарында баланын мотордук жана психикалык өнүгүшүнүн өз ара байланышы.	171
Шаршенбаева З.Б. Концепт «успех» в картине мира (на примере английского языка).	174
Шекербекова Дж. К. Образный метод проектирования костюма в наши дни.	177
Шекербекова Дж. К. Композиционные особенности традиционного костюма.	180

Если ребенок не владеет готовым словом, он «изобретает» его по определенным, уже усвоенным ранее правилам, что проявляется в детском словотворчестве. Взрослые замечают и вносят коррективы в самостоятельно созданное ребенком слово, если это слово не соответствует нормативному языку. Механизм детского словотворчества связывается с формированием языкового обобщения, с явлением генерализации, со становлением системы словообразования.

Возраст 5-7 лет формирует более дифференцированное употребление слов в соответствии с их значением. В этом возрасте достаточно пространно улавливается определенная логика изложения, придумывание эпизодов. Уровень развития фонематического слуха позволяет им овладеть навыками звукового анализа и синтеза, что является необходимым условием усвоения грамоты в школьный период.

Как отмечал А.Н. Гвоздев, к семи годам ребенок овладевает как полноценным средством общения (при условии сохранности речевого аппарата, если нет отклонений в психическом и интеллектуальном развитии, если ребенок воспитывается в нормальном речевом и социальном окружении).

Прослеживая развитие словаря у ребенка, поэтапно выяснили следующее:

1. Развитие речи связано с развитием познавательных психических процессов: мышления, памяти, внимания, воображения.

2. Развитие компонентов языковой системы: фонетико-фонематического и грамматического строя речи, а также лексики в онтогенезе обусловленную развитием представления об окружающей действительности.

Дальнейшее развитие речи оценивается в основном не по количеству слов, а по умению отвечать на вопросы, наличию инициативы в разговоре, построению логических цепочек, умению составлять рассказ по картине, рассказать о событии, пересказать сказку.

В реальной практике родители ошибочно начинают целенаправленную диагностику и коррекцию речи в возрасте лет. Когда благоприятный период постановки речи упущен и нужно гораздо больше сил и времени как со стороны родителей и ребенка, так и логопеда в коррекции правильной речи. Необходимо отметить следующее:

1. В дошкольном возрасте происходит как количественный, так и качественный скачок в расширении словаря детей.

2. Обогащение жизненного опыта ребенка.

3. Развитие общения с окружающими людьми приводит к постепенному количественному росту словаря.

4. Усвоение грамматических форм морфологической системы. Стремление к «развернутому» высказыванию, чтобы донести информацию до своего собеседника более понятно.

5. В речи используются почти все части речи, предлогами и союзами.

Необходимо отметить, что при формулировке логопедического заключения целесообразно указывать сходство характерных нарушений речи между заболеваниями, на основе общих классификаций, как условия развития и коррекции речи ребенка и выбор коррекционных методик.

Таким образом, пришли к выводу, что комплексная логопедическая диагностика и коррекция речевых нарушений должна осуществляться совместными усилиями логопеда и взаимодействиями врачей, родителей. И только при своевременно принятых мерах – комплексной диагностики личностно-ориентировочного подхода к данным проблемам речевых нарушений максимально скорректировать речь ребенка, что предоставит возможность самому ребенку успешно адаптироваться в окружающей среде.

Список использованной литературы

1. Смирнова. Л. Полный справочник логопеда. Минск: Харвест, 2011-72с.
2. Пятница Т.В., Солоухина Т.В. Справочник дошкольного логопеда. Ростов н/Д, 2011г.
3. Пятница Т.В. Логопедия в таблицах, схемах, цифрах. Ростов н/Д: Феникс, 2012.
4. Тумашенко А.Ф. Неврологические нарушения у детей (причины, профилактика, коррекция) - СПб.: ООО «Издательство «Детство-Пресс», 2011
5. Герасимова А.С. Популярная логопедия. Занятия с дошкольниками. 3 изд. М.: Айрис – пресс, 2009.
6. Фомичева М.Ф. Воспитание у детей правильного произношения. М. Просвещение, 1999г.

Шамканова Г.Д.
ст. преп. КГУ им. И. Арабаева

КЕП МАДАНИЯТЫН КАЛЫПТАНДЫРУУ КОНТЕКСТИНДЕ ДЕНЕ ТАРБИЯ КӨНҮГҮҮЛӨРҮ

Аннотация: Көптүк көндүмдөрдү калыптандыруу, өнүгүүшүү үчүн дене тарбия сабагы жезилинде майда моторикасын жеттиштүү өнүктүрүүн, манжаларды машыктыруу үчүн дайыма жүрүзүлгөн көнүгүүлөр, сөз өстүрүүгө таасир этүүнүн каражаты болгон тилдик бирдиктерди өздөштүрүүгө жолдоо билүү көндүмдөрдү каралат.

Түйүндүү сөздөр: кеп, өнүгүү, кол, манжалар, моторика, темп, дене тарбия, көркөм тарбия, ритмика эстутум, балдар.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль физических упражнений в контексте содействия формированию культуры речи.

Ключевые слова: речь, упражнения, пальцы, моторика, темп, физические упражнения художественное воспитание, ритмика, память, дети.

Abstract: This article examines the role of exercise in the context of promoting a culture of speech.

Keywords: speech, exercise, fingers, motor skills, pace, fizichsekie exercise, art education, rhythm, memory, kids.

Ар бир кыймыл белгилүү темпте жүрөт. Кыймылдын музыка менен байланышында курулган ритмика дене тарбия жана көркөм тарбия берүүнүн курамы болуп саналат (бул өзгөчө бала кезде). Ал ар тараптан, дене тарбиясынан музыкалык угуучу, музыкалык эстутумду, кыймылдык көркөмдүгүн өнүктүрүүгө шарт түзөт. Балдарды музыка менен, бий менен тааныштырып, кыймылда музыкалык чыгарманын мүнөзүн жана темпин чагылдырууга үйрөтөт.

Ритмиканын илимий негизи адистештирилген дисциплиналардын: биологиялык, психологиялык-педагогикалык жана музыкалык циклдеги комплексинен түзүлөт.

Биологиялык жана чөктөнө табигый-илимий дисциплиналар: адамдын физиологиясы жана анатомиясы, кыймылдын биомеханикасы, биохимия, педиатрия, невропатология, дене тарбия көнүгүүлөрдүн гигиенасын дарылоочу дене тарбиясы адамдын биологиялык өнүгүү процессин, анын курактык өзгөрүшү, ошондой эле организмде тышкы жана ички таасирлерден боло турган өзгөрүштөрдү на бузулуулары жана алардын комбинизун үйрөнөт.

Музыка менен коштолгон кыймыл угуунун, көңүл буруунун, эстутумдун өнүгүшүнө оң таасир этет, убакытта багытталуучу тактап айтканда музыкалыкчылар жакын.

Метроритмикалык сүрөтүнө ылайык өз кыймылын ылайыктоо жөндөмүнө тарбиялайт. Белгилүү метрикалык ыргак менен балдардын, чоңдордун кыймылдары байланыша, адамдын бүткүл организмдин (дем алуу, жүрөк-кан тамыр, булчун ишмердүүлүгү) макулдашкан реакциясын чакырат, ошондой эле психиканын эмоционалдык – ой абалын камсыздайт.

Балдарды жана чоңдорду музыкалык-ритмикалык кыймылдар музыкада берилгенди жан дүйнөсүнөн өткөрүүгө мажбурлайт. Эмоционалдык таасирдүүлүк ар кайсы куракта ар башка: мектепке чейинки кенже куракта: ымдап-жандоо өзгөрөт; кол-буттар, дене эрктен тышкары кыймылга келет; улуу куракта оюн убагында эркин кыймыл аркылуу көрүнөт.

Татаал шык катары балдарда ыргактын калыптанышын үйрөтүүдө тез темптен жай темпке өтүүдө көп балдар дароо эле темпти жайлата албасын, бир тон мезгилге чейин тез темпте иштеши байкалган. Сөз менен таасир этүүдөн кийин алар акырындап жетишин басаңдатат жана акырында үлгүгө баш ийет.

Кайра куруу процессин булчуңдардын жогорку биоэлектрик активдүүлүк фонунда өтөт. Бул факты, балким, нервдик процесстердин инерттүүлүгүнүн көрүнүшү катары кароо керек.

Адамдарга ыргактын таасирин көп окумуштуулар баса көрсөткөн.

Ритмикалык таасирдин кийинки максаттарын бөлүп көрсөтүшөт: ритмикалык угулуучу жана көрүнүүчү дүүлүктүргүчтөргө жооп берүүгө үйрөтүү баланын нерв системасына тең салмактуулукту орнотуу, өтө дүүлүккөндөрдү тынчтандыруу жана жай жөнгө салуу.

Бул маалыматты кептин өнүгүшү кесеңдеген балдар менен иштөөдө колдонуу маанилүү.

Пресервациялар речинде, ошондой эле ишмердүүлүктүн башка түрлөрүндө биринен экинчисине өтүүдө инерттүүлүк жолуккан балдарга мүнөздүү экендиги эксперименталдык жактан тастыкталган. Мындай балдар өзүлөрүнө сунушталган тыбыштардын катарын (мисалы, ТТК) кыйынчылык менен калыбына келтирет. Аларга кептик эмес ыргактарды калыбына келтирүүдө кыйынчылык туулат, ишмердүүлүктүн бир түрүнөн экинчи-түрүнө өтүүдө тоскоолдуктар жолугат. Ошентип, балдарда речтик жана кептик эмес ишмердүүлүктө кинетикалык актынын ырааттуулугунун бузулушу байкалат.

Адабияттарда кептин өнүгүшү кечеңдеген балдарда моториканы өнүктүрүү боюнча айрым ыкмалар жазылган.

Артикуляциялык моторикасы толук калыптанбаган балдарда колдун майда моторикасы да толук өнүкпөгөнү байкалат.

Баш мээсинин картасын карасак кыймылдуу кеп таратуучу чөйрө кыймыл жаратуучу чөйрө менен удаа жайгашканы, кыймылдык проекция аянтынын үчтөн бири колдун манжалардын проекциясы болуп саналат, ал кептик мотордук зонага өтө жакын жайгашкан.

М.М. Кольцова колдун жана речтин функциялардын тыгыз байланышы жөнүндө эксперименталдык жыйынтыктарды, анын ичинде электрофизиологиялык жыйынтыктар да бар, талдоо менен речтик чөйрөнүн калыптанышы колдон келген кинетикалык импульстардын таасиринен ишке ашат деген жыйынтыкка келген. Ал «колдун булчуңунан проприоцептивдүү импульсациянын таариси бала кезде кептин мотордук чөйрөсү калыптанып жаткан учурда гана өтө маанилүү» деп баса көрсөткөн.

Эгер бала оң колунун манжалары менен ритмикалык кыймыл жасаса, мээнин сол жарым шарында маңдай жана чыкый зоналарында электр термелүүлөрдүн күчөшү байкалат.

Сол колдун манжаларынын кыймылы оң жарым шарда ушундай эле активдештирүү чакырат.

Онтогенездин баштапкы этабында колдун кыймылдык функциялары анын сенсордук функциялары менен бирдикте өнүгөт, 4-5 жашта гана предметти колдонуу процессинен бөлүнүп чыгат жана таанып билүү актына айланат

Кичинекей балдарда аткаруу ишмердүүлүгүндө шартка ылайык багыттуу кыймыл чечүүчү роль ойнойт. Алар көздөрү менен дүүлүктүргүчтөргө көзөмөл кылышат, бирок көрүп таанышуунун натыйжасында эмнени кантип жасоо керек дегенди биле алышпайт

Көрүп таасирленүү аларда керектүү ассоциация жаратпайт, жана бул же тигил сигналдардын жүрүм-турум үчүн мааниси түшүнүксүз бойдон калат.

Тапшырманы кол менен сыпалап көрүү гана кырдаал менен таанышууга жана көндүмдү калыптандыруу процессине таасир этүүгө жардам берет.

Субъекттин касиетине ылайык баштаган эле багыттоочу системасы тактилдүү-кыймылдык багыттоочу реакциялардын системасы катары түзүлөт. Коз алардын бардык кыймыл-аракетинде катышса дагы, алгач объекттин чыныгы өзгөчөлүгүн колу менен сыйпалап биле алат.

Кийин колдун предметти кармалабай эле өз алдынча кыймылы пайда болот эң акырында көз колду дайым ээрчигенин токтотуп, өз алдынча багыттоочу функцияга ээ болот. Мурунку тажрыйбадан жаралган көрүп таасирленүү дароо эле тиешелүү тактилдик-кинетикалык ассоциацияларды жаратат ошентип, балалыктын баштапкы этабында «кол көздү үйрөшөт», тескерисинче эмес.

Предметтерди кол менен кармап көрүү этабы бала үчүн маанилүү, себеби мында ал түрдүү кыймыл жасоо жана аны жалпылоо тажрыйбасына ээ болот, бул өз кезегинде ой жүгүртүүнүн жана кептин генетикалык тамыры болуп эсептелет [50].

Баланын предметтик манипуляцияга ээ болушу аларды сөз менен алмаштыруунун керектүү негизин түзөт жана аларга тагыраак аныгыраак мани берет. Предметтер менен манипуляциялоо бир кол же экинчи кол менен бирдей жүрөт. Бирок оң жана сол колдор, жуп органдар болгону менен, таптакыр бирдей эмес. Алардын айырмачылыгы эки жагдайда көрүнөт. Биринчиси, оң колдун сыйпалап билүү комплексинде кинестетикалык, сол колдукунда тактилдик сезгичтик басымдуу. Колдун кыймылы баш мээсинин тиешелүү жарым шарлары тарабынан жөнгө салынат. Башкы колдун калыптанышын сол жарым шардагы речтик борбордун калыптанышына байланыштырышат, ал өн колду көзөмөлдөйт.

Балада биринчи багыттоочу кыймылдык көндүмдөр оң жана сол кол тарабынан жеңил түзүлөт. Жети айлык баллада кайсы колу башкы экени билине баштайт, оң колу башкы экени 4 жашта толук билинет.

Жашоосунун 7-9-айларында предметтерди манипуляциялоо акырындап предметтик ишмердүүлүк менен алмашат, ал онтогенезде кептин жана башкы колдун калыптануусун бириктирет.

Так эле кеп сыйпалап кабылдоодо мейкиндик мамилелердин негизи болуп саналат. Мында предмет жөнүндө сезим аркылуу билүү жалпылоо үчүн материал болуп саналат.

ЭТнын корреляциялык анализ колдонуу менен окумуштуулар мээнин проекциялык жана ассоциациялык зоналарынын өз ара карым-катнашынын борбор аралык өзгөчөлүгүн көрсөтүштү, бул ага бүтүн функционалдык система катары иштөөгө мүмкүндүк түзөт. Балдар колдорунун манжалары менен кысып жана жазып ритмикалык кыймылдарды ишке ашырганда мээнин изилдеген түрдүү бөлүктөрүндө, өзгөчө оң жарым шардын проекциялануу жана ассоциациялык зоналарынында (чокудан ылдый жана маңдай) биоэлектрикалык процесстердин жылдык спектринде жана мүнөзүндө өзгөрүүлөр болгон.

И.П. Павлов эки колдун функцияларынын өнүгүшү, аны менен байланышкан эки жарым шардагы кептик «борборлордун» өнүгүшү адамда интеллектуалдык өнүгүү багытында артыкчылык берет, себеби кеп ой жүгүртүү менен тыгыз байланышкан деген ойду айткан.

Дене тарбия сабагы мезгилинде майда моторикасы жетиштүү өнүкпөгөн балдарга көбүрөөк көңүл буруу талап кылынат (өзгөчө кыймылдын координациясын жакшыртуучу көнүгүүлөр, музыкалык – ыргактуу кыймылдар жасалган учурда).

Манжаларды машыктыруу үчүн дайыма жүргүзүлгөн көнүгүүлөр, сөз өстүрүүгө таасир этүү менен, мээнин ишмердүүлүгүн жогорулатуунун кубаттуу каражаты болуп саналат, көндөмдөр оң жана сол кол тарабынан жеңил өздөштүрүлөт.

Пайдаланылган адабияттардын тизмеси

- 1 Венгер Л.А. Развитие общих познавательных способностей как предмет психологического исследования. Развитие познавательных способностей в процессе дошкольного воспитания. [Текст] / Л.А. Венгер. – М.: Просвещение, 1986. – 247 с.
- 2 Волков Г.А. Логопедическая ритмика. [Текст] / Г.А. Волков. – М.: Просвещение, 1985. – 191 с.
- 3 Кольцова М.М. Движение и развитие моторной речи / Двигательная активность и развитие функции мозга ребенка. [Текст] / М.М. Кольцова. – М., 1973. – С. 98-108; 129-130.
- 4 Павлов И.П. Полное пособие трудов. [Текст] / И.П. Павлов. – М.–Л.: АН СССР, 1949. – Т.3.
- 5 Хризман Т.П. Эмоции, речь и активность мозга ребенка. [Текст] / Т.П. Хризман, В.Д. Еремеева, Т.Д. Лоскутова. – М.: Педагогика, 1991. – 232 с.
- 6 Щумейко Н.С. Архитектоника двигательной зоны коры большого мозга детей от рождения до 6 лет. [Текст] // Новые исследования в психологии и возрастной психологии. / Н.С. Щумейко. – М., 1989. – №2. – С. 127-130.
- 7 Mckota K. Testbatterie zur Diagnostic coordinative Fähigkeiten // Theory und Praxis der Körperkultur. 1984. – S. 118-121

